

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ШАРТЫНДА ТЫНЧ ЧОГУЛУШТАРДЫН ЭРКИНДИК УКУГУ ИШКЕ АШЫРУУ ПРАКТИКАСЫ

Мамлекеттик саясат талдоо борбору

Бишкек -2022

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ШАРТЫНДА ТЫНЧ ЧОГУЛУШТАРДЫН ЭРКИНДИК УКУГУ ИШКЕ АШЫРУУ ПРАКТИКАСЫ

Бул баяндама Кыргыз Республикасынын шартында тынч чогулуштар эркиндик укугу ишке ашыруу практикасын изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча Мамлекеттик саясатты талдоо борбору (“Перемена” инновациялык билим берүү борбору” Коомдук фондусу) тарабынан даярдалган. Изилдөө «Смарт Жаран» ассоциациясы тарабынан ишке ашырылып жаткан «Жарандык мейкиндикти бирге кеңейтүү» долбоорунун алкагында АКШнын Кыргыз Республикасындагы элчилиги тарабынан каржыланды. Бул жерде айтылган пикирлер, корутундулар жана жыйынтыктар же сунуштар авторлорго таандык жана АКШнын Мамлекеттик департаментинин жана Smart Zharan ассоциациясынын көз карашын чагылдырбайт.”

Баяндаманы түзгөндөр: Алмаз Тажыбай, Фарида Абдылдаева

Эксперттик колдоо көрсөткөн Алмаз Эсенгелдиев

А.Тажыбайдын жеке архивинен алынган 2020 – 2022-жылдар аралыгындагы тынч чогулуштардан сүрөттөр колдонулган.

МАЗМУНУ

Киришүү сөз	3
Изилдөө суроолору жана изилдөө ыкмалары.....	4
I. Кыргыз Республикасынын тынч чогулуштар эркиндигин коргоо чөйрөсүндөгү мыйзамдарынын эл аралык стандарттарга жана аларды ишке ашыруу практикасына шайкештиги.....	6
II. Кыргыз Республикасында тынч чогулуштардын эркиндик укугун ишке ашыруу практикасы (2022-жылдагы окуялардын мисалында)	15
III Кыргызстанда тынч чогулуштар эркиндик укугун ишке ашырууга тоскоолдук кылган негизги факторлор.....	23
Корутундулар жана сунуштар	35
Тиркемелер	39

Киришүү сөз

Тынч чогулуштарга эркиндик укугун камсыз кылуу, кайсы гана өлкөдө болбосун, ал тургай эң жогорку демократиялык стандарттарга жана өнүккөн адам укуктарын камсыз кылуу институттарына карабастан, мыйзам үстөмдүлүгүн орнотуу жана бийлик менен жарандардын коммуникация каналдарын “тазалоонун” натыйжалуу механизми болуп саналат. Кыргыз Республикасында, көптөгөн рейтингдер боюнча жемкорлукка¹, автократияга² таандык, коомдук чогулуштары элдин мүдөөсүн бийликке жеткирүүнүн жалгыз жолу болуп саналат.

Бийликти күч менен алмашуусу өлкөдөгү эң олуттуу саясий өзгөрүүлөрдүн себеби дайыма иш жүзүндө коомдук чогулуштарды чектөө жана тыюу салуу аракеттеринден башталган, чыр-чатактын каршылык тирешүү күчүн бир топ жолу күчөткөн.

Коомдук чогулуштарды өткөрүү эркиндигин чектөө мыйзамсыз мыйзам актыларын кабыл алуу менен эле чектелбейт, укук коргоо органдарынын жана соттордун мыйзамсыз аракеттери, ошондой эле башка эң татаал жана жашырылган ыкмалар, мисалы: атайын уюштурулган агрессивдүү коркунучтарды түзүү "анти-митинг" физикалык жана психологиялык зыян келтирүү же келтирем деп коркутуу, тынч чогулуштарга катышууну стигматизациялоо жана каралоо, «өлкөбүздү башкалардын алдында кемсинтет» уят иш катары жана коомдук чогулуштар институтун өзүн маргиналдаштыруу башка жасалма формалары.

Бул мааниде, изилдөө тобу тынч чогулуштарга эркиндик толугу менен ишке ашыруусун адам укуктарын талдоо менен чектелбейт, мамлекет менен жарандардын тузден-туз байланышы жагынан, эрежелерди, жол-жоболорду жана алардын иш жүзүндө аткарылышын кароодон тышкары коомдук чогулуштардын эркиндигине тоскоол болгон бир кыйла жашыруун психо-сезимдик факторлорду карап көргөнгө эң маанилүү болуп саналат.

Көп жагынан алганда, бул баяндама процесстин тышкы көрүнүшүн эле тартуулабайт, ошондой эле, митингтерге катышкан жарандык активисттердин ой-пикирлери жана

¹ Transparency International уюмунун 2021-жылдагы жемкорлуктун деңгээли боюнча өлкөлөрдүн рейтингине ылайык, Кыргызстан 180 өлкөнүн ичинен 144-орунду ээлеген. Онлайн жарыяланды: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>

² EIU аналитикалык компаниясынын изилдөөсүнө ылайык, Кыргызстан аймактагы көрсөткүчтөрдүн эң байкаларлык начарлаганын белгиледи – 2021-жылы өлкө рейтингде сегиз позицияга төмөндөп, азыр “гибриддик режимдин” ордуна “авторитардык режим” катары аныкталды. . Анын упайы 2020-жылдагы 4,21 баллдан 3,62ге чейин төмөндөдү. <https://www.dw.com/ru/v-rejtinge-demokratii-rossija-i-belarus-zanimajut-mesta-mezhdu-afrikanskimi-stranami/a-60723854>

сезимдери аркылуу кырдаалды ичинен аныктап бекитүү, башка жабык факторлорду ачып берүүсү, ошолордун баары тынч чогулуштардын эркиндигин ишке ашыруусунда жалпы фонун болуп саналат.

Бул изилдөө Кыргыз Республикасындагы АКШ элчилигинин каржылык колдоосу менен ишке ашырылып жаткан “Жарандык мейкиндикти бирге кеңейтүү” долбоорунун алкагында “Смарт Жаран” Ассоциациясынын колдоосу менен Мамлекеттик саясат талдоо борбору (“Перемена” инновациялык билим берүү борбору” Коомдук фондусу) тарабынан жүргүзүлдү. Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча анкета сурамжылоонун жана тереңдетилген интервьюлардын жыйынтыктарын визуализациялоо менен инфографика жана баяндама даярдалды. Тынч чогулуштарга эркиндик укугун кеңейтүү боюнча мамлекеттик органдарга жана жарандык коомго сунуштарын бул баяндамага киргизилген жана бардык кызыккан тараптардын коомдук талкуусуна коюлган.

ИЗИЛДӨӨ СУРООЛОРУ ЖАНА ИЗИЛДӨӨ МЕТОЛОГИЯСЫ

Изилдөөнүн максаты: Кыргыз Республикасы шартында тынч чогулуштар эркиндигин ишке ашыруунун толуктугун ачып берүү.

Изилдөөнүн объектиси: Кыргыз Республикасында тынч чогулуштардын эркиндик укугун сактоо.

Изилдөөнүн нуктасы: Кыргыз Республикасында тынч чогулуштардын эркиндигин ишке ашыруусунун факторлору.

Изилдөө суроолору:

1. Кыргыз Республикасында мыйзамдары тынч чогулуштардын эркиндик чөйрөсүндө эл аралык стандарттарга туура келеби?
2. Тынч чогулуштардын эркиндик укугун ишке ашыруу практикасында Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына туура келеби?
3. Кыргыз Республикасында тынч чогулуштардын эркиндиги ишке ашырууга кандай факторлор тоскоолдор барын билүү?

Гипотезалар:

1. Кыргыз Республикасында чогулуштар эркиндигин мыйзамдык чектөө тенденциялары күч алды.
2. Коомдук/мамлекет тарабынан жактырылган/жактырылбаган маселелерге жана чогулуштарды өткөрүүгө демилгечи болгон калктын категорияларына жараша тынч чогулуштардын эркиндигин коргоо чөйрөсүндө мыйзамдардын бирдиктүү колдонулушу жок.
3. Тынч чогулуштардын эркиндигин ишке ашырууга негизги тоскоолдуктар болуп төмөнкүлөр саналат:
 - a) укук коргоо органдары жана соттор тарабынан чогулуштарды чектөө, тыюу салуу жана токтотуу практикасы;
 - b) провокацияларды уюштурган жана чогулуштарды үзгүлтүккө учураткан, деп аталган. "анти-митингдер";
 - c) үй-бүлөсүн, досторун жана кесиптештерин жактырбоо, активисттин чөйрөсүнөн каралоо жана коомчулук тарабынан айыптоо.

Изилдөө ыкмалары:

1. Кабинеттик изилдөө - изилдөө баяндамалардын талдоосу, мыйзамдарды, тынч чогулуштардын эркиндиги жаатындагы эл аралык стандарттары, Кыргыз Республикасындагы жана чет өлкөдөгү тынч чогулуштардын байкоосунун жыйынтыгы, Кыргыз Республикасындагы чогулуштардын жана пикеттердин ММК тарабынан билдирүүлөрү, соттордун чечимдери, камакка алуу токтомдор ж.б.

2. Тынч чогулуштарга катышкан Кыргыз Республикасынын 63 мамлекеттик эмес уюмдарынын жана жарандык активисттердин сурамжылоосу.
3. Бишкек, Ош областы, Нарын областы, Чүй областы, Ысык-Көл областы, Талас областы, Жалал-Абад областылардын адам укук коргоо уюмдарынын, жарандык активисттердин жана тынч чогулуштардын эркиндиги жаатындагы серепчилери менен 18 интервьюсү.
4. Тынч чогулуштар эркиндиги жаатында кабыл алынган чечимдер боюнча сот жана укук коргоо органдарына кайрылуу.

I. Кыргыз Республикасынын тынч чогулуштар эркиндигин коргоо чөйрөсүндөгү мыйзамдарынын эл аралык стандарттарга жана аларды ишке ашыруу практикасына шайкештиги.

Эл аралык документтердеги тынч чогулуштар эркиндиги боюнча кеңири таралган формулировкаларга ылайык, мамлекет ар бир адам үчүн Тынч чогулуштар эркиндигин таанууга тийиш, ошол эле учурда чектөөлөр мыйзамдарды катуу сакталышына

КР шартында тынч чогулуштардын эркиндик укугу ишке ашыруу практикасы | Мамлекеттик саясатты талдоо борбору

жүктөөлүүгө мүмкүн, алар болсо мамлекеттик кызыкчыларына жана коомдук коопсуздугуна, коомдук тартипке, адептуулук, башка адамдардын укук жана эркиндигин сактоо болуп саналат.

Белгилей кетчү нерсе, эл аралык стандарттар так берилген эмес, өтө кыскача, абдан бүдөмүк түшүнүктөр менен, аларды кеңири чечмелеп берүүгө болот (мисалы, адеп-ахлактык же коомдук коопсуздук үчүн тынч чогулуштардын эркиндигин чектөө, ошондой эле башка адамдарды коргоо - бул жерде ойлонуу кеп абдан кенен). Авторитардык жана гибриддик демократия (автократиялык жана демократиялык белгилерди айкалыштырган) өлкөлөрдө аныктамаларда ар кандай бүдөмүктөр коомдук чогулуштардын өткөрүү шарттарына мамлекеттик жөнгө салууну күчөтүү үчүн колдонушат жана колдонулушу мүмкүн, алардын баары бузуулар менен аяктайт.

Мындай чечмелөөрдү алдын алуу жана тынч чогулуштарга эркиндик укугун камсыз кылуу стандарттарын абдан так чечмелөөнү келтирбе үчүн ЕККУнун Демократиялык институттар жана адам укуктары бюросунун (ЕККУ/ДИАУБ) тынч чогулуштар эркиндиги боюнча ЕККУ/ДИАУБнын серепчилеринин Кеңеши 2007-жылы³ Европа Кеңешинин Венеция комиссиясынын кеңешме колдоосу менен жана 2010-жылдагы⁴ “Тынч чогулуштар эркиндиги боюнча Колдонмо принциптери” (мындан ары – “Жетектөөчү принциптер”) иштелип чыккан. Бул изилдөөнүн алкагында көрсөтүлгөн “Жетектөөчү принциптер” Кыргыз Республикасында тынч чогулуштарга эркиндик сактоо чөйрөсүндөгү мыйзамдардын эл аралык стандарттарга шайкештигин ылайык келүү даражасын аныктоо үчүн негиз катары кабыл алынган. тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин коргоонун негизги эл

Бүгүнкү күндө Кыргыз Республикасы тынч чогулуштарга эркиндик укугун сактоо эл аралык стандарттарынан тышкары таанылган ЕККУ/ДИАУБдун тынч чогулуштардын эркиндиги боюнча “Жетектөөчү принциптер” төмөнкү документтерде камтылган:

- Адам укуктарынын жалпы декларациясы, 20-берене (1) - Ар бир адам тынч чогулуу жана биригүү эркиндигине укуктүү⁵.
- Жарандык жана саясий укуктар боюнча эл аралык пакт, 21-берене - тынч чогулуштар эркиндик укугун тааныйт. Бул укукту ишке ашырууга мыйзам

³ <https://www.osce.org/files/f/documents/5/a/24524.pdf> (GuidelinesOSCE/ODIHR).

⁴ <https://www.osce.org/files/f/documents/d/6/83237.pdf>

⁵ <https://documentsddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/045/84/PDF/NR004584.pdf?OpenElement>

тарабынан белгиленген жана демократиялык коомдо улуттук коопсуздуктун же коомдук коопсуздуктун, коомдук тартиптин, калктын ден соолугун же адеп-ахлагын же башкалардын укуктарын жана эркиндиктерин коргоо таламдарында зарыл болгон чектөөлөрдөн башка эч кандай чектөөлөр коюлбашы керек⁶.

- Экономикалык, социалдык жана маданий укуктар жөнүндө эл аралык пакт, 8 (d) беренеси – ар бир өлкөнүн мыйзамдарына ылайык ишке ашырылган шартта жумуш токтотуу укугу⁷.
- Баланын укуктары жөнүндө конвенция, 15-берене – Катышкан мамлекеттер баланын биригүү эркиндигине жана Тынч чогулуштар эркиндик укугун тааныйт⁸.
- Көз карандысыз Мамлекеттердин Шериктештигинин адам укуктары жана негизги эркиндиктери жөнүндө конвенциясынын 12-беренеси - Ар бир адам тынч чогулуштарга эркиндик укугу бар жана башкалар менен биригүү эркиндигине, анын ичинде өзүнүн кызыкчылыктарын коргоо үчүн кесиптик бирликтерди(профсоюз) түзүүгө жана аларга кошулууга укуктуу⁹.

Белгилей кетсек, тынч чогулуштар гана коргоого алынат – бул жерде уюштуруучулардын зомбулуксуз чогулуш жана тынч ниети бар. "Тынчтык" термини башкаларды кыжырын

⁶ <https://www.ohchr.org/ru/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

⁷ <https://www.ohchr.org/ru/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>

⁸ <https://www.ohchr.org/ru/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

⁹ <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17309>

келтирген же башка адамдарды таарынтып, ал тургай убактылуу тоскоолдук кылышы мүмкүн, үчүнчү жактардын иштерине таталдаштыруу аракет кылуу же тоскоол кылууну жүрүм-турумуна жокко чыгарбайт .

Төмөндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын ЕККУ/ДИАУБдун тынч чогулуштардын эркиндиги боюнча “Жетектөөчү принциптер” шайкештигине талдоо берилген.

“Жетектөөчү принциптер” ЕККУ/ДИАУБ	Кыргыз Республикасынын мыйзамдары
<p>Адам укуктары боюнча эл аралык мыйзамдар улуттук мыйзамдарда чогулуштар жөнүндө кабарлама берүү талаптарын колдонууга талап кылбайт. Чогулуштарды өткөрүүнүн пайдасына Презумпциясы талап кылынат, улуттук мыйзамдарда тынч чогулуштарды эркиндигин мүмкүн болушунча камсыз кылууга, уруксатсыз чогулуш өткөрүүгө эч кандай жөнгө салуу жок.</p>	<p>Кыргыз Республикасынын мыйзамдары тынч чогулуштарды өткөрүүгө атайын уруксат алууга талап кылынбайт, жана кабарлама берүүгө милдеттүү эмес, мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын пландаштырылган чогулуш жөнүндө алдын ала кабарлама берүүгө укуктуу. КР Конституциясынын 39-беренесинде тынч чогулушту өткөрүүнү камсыз кылуу максатында ар бир адам мамлекеттик органдарга же жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына кабарлама берүүгө <u>укуктуу</u> деп жарыялайт</p>
<p>Мамлекеттин позитивдүү милдети тынч чогулуштардын эркиндигин сактоо дана көмөк көрсөтүү – механизмдер жана процедуралар аркылуу чогулуштардын эркиндигин реалдуу түрдө ишке ашырууга камсыз кылышын, ашыкча бюрократиялык жөнгө салуу жок түрүндө, алардын уюштуруучуларынын артыкчылыктуу жерлеринде, бул чогулуштарды коргоо жана кийлигишүүнү жок кылуу.</p>	<p>«Тынч чогулуштар жөнүндө» Мыйзамдын 4-8-беренелеринде экинчи бөлүгүндө мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигине болгон укуктарын ишке ашырууну камсыз кылуу боюнча милдеттеринин кеңири тизмеси так камтылган(зарыл болгон учурда) жана коммуналдык жана башка кызматтардын (тез жардам, өрткө каршы кызматтары, авариялык-куткаруу кызматтары жана башка кызматтар) уюштуруу иштери¹⁰.</p>
<p>Мыйзамдуулук жана пропорционалдык. Ар кандай чектөөлөр мыйзамдын жоболоруна негизделелиши керек, бийлик органдарынын кароосуна уруксат берилген ыйгарым укуктардын чегин аныктоого мүмкүндүк берет, жана чектөөлөр бийлик тарабынан автоматтык</p>	<p>«Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамдын 15-беренесинде Тынч чогулушка тыюу салуу жана чектөөлөр атайын белгиленген. Жогорудагы мыйзамдын 14-беренесине ылайык, тынч чогулушка тыюу салуу жана чектөөлөрдүн негиздери бар болсо сот тарабынан кабыл алынат, ушул мыйзамда</p>

¹⁰ 5-па, 5-берене жана 6-па, 9-берене, КР мыйзамы 2012-жылдын 23-майы № 64 “Тынч чогулуштар жөнүндө”.

<p>түрдө киргизилбеши керек, жана ар бир ишти жекече карап чыгуу.</p>	<p>каралган учурдан тартып 24-сааттын ичинде. Ошол эле учурда чогулуштарды өткөрүүгө тыюу салуу же чектөө үчүн негиздердин бар экендигине байланыштуу ар кандай шектенүүлөр тынч чогулуштарды өткөрүү укугун ишке ашыруунун пайдасына чечмеленет.</p>
<p>Дискриминацияга жол бербөө. Чогулуштардын эркиндигин жөнгө салууда тиешелүү мамлекеттик органдар дискриминацияга жол бербөө милдеттүү, кандайдыр бир адамга же адамдардын тобуна карата ар кандай дискриминация белгилери боюнча.</p>	<p>Конституциянын 24-беренесинде мындай деп айтылат: Эч ким жынысы, расасы, тили, майыптуулугу, этностук таандыктыгы, туткан дини, курагы, саясий же башкак ынанымдары, билими, теги, мүлктүк же башка абалы, ошондой эле башка жагдайлары боюнча басмырланышы мумкун эмес. Басмырлоого жол берген адамдар мыйзамга ылайык жоопкерчилик тартат. Тынч чогулуштар жөнүндө мыйзамда басмырлоону, кастыкты же зомбулукту шыкактоо болуп эсептелген этностук, расалык же диний жек көрүү, гендердик жана башка социалдык артыкчылык пайдасына жактап чыгууларда коомдук чогулуштарды чектөө же тыюу салуу үчүн негиз болуп саналат.¹¹</p>
<p>Туура башкаруу. Чечимдерди кабыл алуу үчүн кайсы мамлекеттик орган жооптуу экени коомчулукка маалымдалышы керек чогулуштардын эркиндигин башкаруу боюнча, жана бул жоопкерчилик мыйзамдарда так бекитилиши керек.</p>	<p>«Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамы тынч чогулуштарга эркиндик укугун камсыз кылуу боюнча бир катар милдеттерди камтыйт: Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары (5-берене); ички иштер органдары (6-берене); башка мамлекеттик органдардын кызматтары (8-берене).</p>
<p>Чогулуштардын эркиндигин чектөө Чектөөлөрдүн мыйзамдуу негиздери, адам укуктары боюнча эл аралык жана аймактык документтерде белгиленген жана жана улуттук мыйзамдарга кошумча негиздер чектөөлөр үчүн кирбеш керек. Коомдук жай. Чогулуштар коомдук мейкиндикти мыйзамдуу пайдалануу менен бирдей, соода, транспорттун</p>	<p>«Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамдын 15-беренесинде тынч чогулуштарга тыюу салуу же чектөө жана токтотуу боюнча так көрсөтүлгөн – чогулуштун катышуучуларынын жана көрсөтүлгөн жерлерде болгон башка жарандардын коопсуздугуна чыныгы коркунуч келтирген жагдайларда; согушту пропагандалаганда; басмырлоону, кастыкты же замбулукту шыкактоо болуп эсептелген этностук,</p>

¹¹ 6-п, 15-берене, КР мыйзамы 2012-жылдын 23-майы № 64 “Тынч чогулуштар жөнүндө”.

<p>журушүүнөө же жөө жүргүнчүлөрдей эле саналат. Кандайдыр бир чектөөлөрдүн зарылдыгын кароодо бул эске алынышы керек.</p> <p>Чогулуштардын тематикасы боюнча чектөөлөр. Чогулуштар катышуучуларынын жалпы пикирин билдирүү үчүн өткөрүлөт жана белгилүү идеяларды жана билдирүүлөрдү коомчулукка жеткирүү үчүн. Кабардын визуалдык же аудио мазмунуна чектөөлөрдү киргизүү кыйла татаал болушу керек жана алар зордук-зомбулуктун түздөн-түз коркунучу болгондо гана колдонулушу керек.</p> <p>Жолугушунун убактысы, орду жана тартиби боюнча чектөөлөр. Административдик органдын карамагында чектөөлөрдүн кеңири спектри бар, кабардын азмунуна таасирин тийгизбестен. Эгер кандайдыр бир убакыт чектөөлөр колдонулса, чогулушту өткөрүүнүн орду же тартиби, акылга сыярлык альтернативалар сунушталышы керек.</p> <p>"Көрүнүү жана үгүү". Коомдук жолугушуулар белгилүү бир адамдын, топтун же уюмдун көңүлүн идеяларды жана билдирүүлөрдү жеткирүү максатында өткөрүлөт. Ошондуктан, жалпы эреже - чогулуштар алардын аудиториясынын "көрүнүп жана үгүп тургандай" чегинде өткөрүлүшү керек.</p>	<p>расалык же диний жек көрүү, гендердик жана башка социалдык артыкчылык пайдасына жактап чыгууларда; улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, башка адамдардын укуктарын жана эркиндиктерин бузууга чакырганда; тынч чогулушту үзгүлтүккө учуратуу максатында башка каршы чогулуш өткөрүүдө.</p> <p>7-берене ошондой эле ички иштер органдарынын иш-аракеттерин чектейт, атап айтканда, тынч чогулуштарды уюштуруучуларына, алардын өкүлдөрүнө жана катышуучуларына укук ченемдүү аракеттерди жүзөгө ашырууларына тосколдук кылууга; чогулуштун катышуучуларына же башка адамдарга тынч чогулушту фото же видео тартыа алууга тосколдук кылууга.</p> <p>«Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамдын 12-беренеси, бул мыйзамдын мурунку редакциясынан айырмаланып, мамлекеттик мекемелердин, укук коргоо жана аскерлештирилген органдардын жана башкалардын жанында митингдерге тыюу салынбайт.</p> <p>Кичинекей тизмедеги объекттердин тышкары, мисалы коркунучтуу жана зыяндуу өндүрүш объекттерине, электрстанцияларына, темир жолдорго, мунай түтүктөрүнө жана электр берүүнүн жогорку чыңалуудагы чубалгыларынын алдына, пенитенциардык түтүмдүн объекттерине, мамлекеттик жана муниципалдык саламат сактоо уюмдарына, мектепке чейин балдар уюмдарына, мектепке чейинки билим берүү жана жалпы билим берүү уюмдарына жакын(100 метрден кем эмес) жерлерде өткөрүлүшү мүмкүн эмес деп. Жогоруда айтылгандарды кошпогондо, мыйзамдарда жыйындардын “көрүнүү жана үгүү” принциптерин ишке ашырууга тоскоолдук кылган башка чектөөлөр каралган эмес.</p>
<p>Өзүнөн өзү пайда болгон чогулуштар.</p>	<p>Коомдук чогулуштар бийликтен алдын ала</p>

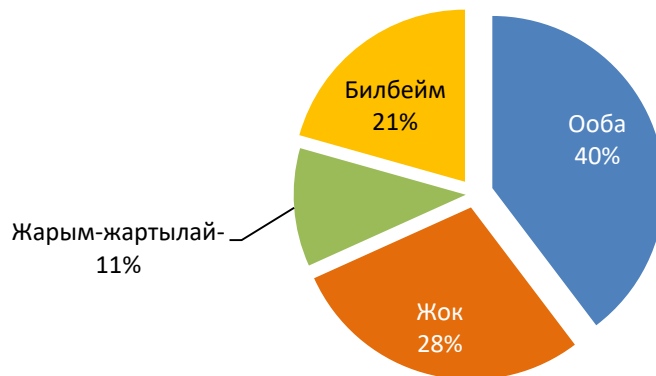
<p>Эгерде мыйзам кабарлама берүү талабын кылышына мажбурлосо, анын жоболорунда практикалык көз караштан кабарлама берүү мүмкүн болбогон учурларды талаптан баш тартууну ачык карашы керек. Мындай артычылык мыйзамда белгиленген мөөнөттү аткаруу мүмкүн болбогон жагдайларда гана колдонулат. Бийлик ар кандай өзүнөн өзү пайда болгон чогулуштарды коргоп жана дайыма ага көмөктөш көрсөтүшү керек.</p> <p>Бир убактагы чогулуштар. Бир жерде жана бир убакта эки же андан ашык байланышпаган чогулуштар жөнүндө кабарланган учурда, алардын эң жакшы өткөрүлүшү үчүн бардык аракеттерди көрүү керек.</p>	<p>уруксат же кабарландырууну талап кылбагандыктан, бир эле учурда кутулбес учурда жана бир нече чогулуштарды өткөрүүгө эч кандай мыйзамдык тоскоолдуктар жок. 3. Чогулуштар жарыша өткөн учурларда «Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамына ылайык ички иштер органдары бул чогулуштардын катышуучуларынын коопсуз аралыктарын камсыз кылат жана аныктайт (6-берене).</p>
<p>Контрдемонстрация. Контрдемонстрация – бул бир учурда бирдикте чогулуштардын формасы болуп саналат, анда катышуучулардын айтылган пикирлерге макул эместигин билдиргиси келген максаттары бири-бирине каршы келген эки же андан көп топтору болуп саналат. Контрдемонстрация өткөрүү укугу башка адамдардын чогулуш өткөрүү укугун ишке ашырууга каршы колдонулушу мүмкүн эмес. Демонстранттар башкалардын демонстрация өткөрүү укугун сыйлашы керек. Мындай учурда бийликтегилер чогулуштардын катышуучуларын бөлүп, ар бир чогулушту коргошу керек. Мамлекеттер эки чогулуштун катышуучуларынын бири-бири менен кагылышуусуна, ошондой эле чогулушту үзгүлтүккө учурата турган чагымчыл аракеттерге жана башка чыр-чатактуу кырдаалдарга жол бербеш керек. Контрчогулуш (бир тынч чогулуш башка тынч чогулушка макул эместигин билдиргиси келгенде) өткөрүлүп жаткан учурда, бийлик органдары чогулуштардын катышуучуларынын ортосунда бири-бирин көрүп, уга алгыдай коопсуз аралыкты камсыз кылышы керек</p>	<p>Тынч чогулуштар жөнүндө мыйзамга ылайык:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тынчтык чогулуштарын өткөрүүнү камсыз кылуу боюнча иш-чараларды жүргүзүүдө мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана алардын кызмат адамдары каршы чогулуштар өткөрүлгөн учурда кайсы-бир тарапты колдоого укуксуз (4-берене). • Ички иштер органдардын милдеттери негизги чогулуштун жана каршы чогулуштун катышуучуларынын бирин бири көрүп, угуп турган чектердеги коопсуз аралыгын камсыз кылат жана аныктайт каршы чогулуш өткөрүлгөн учурда (6-берене); • башка тынч чогулушту үзгүлтүккө учуратуу максатында башка каршы чогулуш тыюу салуу жөнүндө чечим негиз боло алат (15-берене).

<p>Чечимдерге даттануу. Натыйжалуу коргоо чарасына болгон укук, чогулушка каршы кандайдыр бир чектөөнүн же тыюу салуунун маңызы боюнча даттануу укугун алып келет. Көз карандысыз сотко кайрылуу механизми болушу керек, акыркы чечими, же жок эле дегенде, буйрук, билдирүүдө көрсөтүлгөн чогулуштун күнүнө чейин кабыл алынууга тийиш.</p>	<p>Чогулушка тыюу салууга же аны чектөөгө негиздер болгондугун сотто далилдөө жүгү сотко кайрылган арыз берүүчүгө жүктөлөт. Чогулушка тыюу салуу же аны чектөө жөнүндө биринчи инстанциядагы соттун чечими ал чыгарылган күндөн тартып 24-сааттын ичинде жогору турган сотко даттанылышы мүмкүн.</p> <p>Чогулушка тыюу салуу же аны чектөө жөнүндө соттун чечимине даттануу ал берилген күндөн тартып 24-сааттын ичинде жогору турган соттор тарабынан каралат. Соттордун чечимдери алар чыгарылган күндөн тартып күчүнө кирет.</p> <p>Чогулушка тыюу салуу же чектөө жөнүндө соттордун чечимдери жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдар жана ички иштер органдары тарабынан, чогулуштун уюштуруучуларына жана катышуучуларына ал чыккан күндөн тартып 24-сааттын ичинде оозеки жана жазуу түрүндө жеткирилет.</p> <p>8. Тыюу салуу же чектөө жөнүндө чечим кабыл алынган учурда жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана ички иштер органдары чогулуштун уюштуруучуларына жана катышуучуларына ал чыгарылган учурдан тартып бул тууралуу оозеки жана жазуу түрүндө токтоосуз маалымдайт.</p>

Кыргыз Республикасынын тынч чогулуштар эркиндигин коргоо чөйрөсүндөгү мыйзамдар эл аралык стандарттарга жооп берилет деп сурамжылоого катышкандардын 40% эсептейт.

1-Диаграмма.

Кыргыз Республикасында тынч чогулуштар эркиндик укугу жаатындагы мыйзамдары эл аралык стандарттарга жооп берет деп ойлойсузбу?

Жооптордун мындай тизилишинин өзгөчөлүгү мыйзамдардын эл аралык стандарттарга шайкештиги жөнүндө суроого терс жооп берген респонденттердин 28% комментарийлерде мыйзамдар бир топ прогрессивдүү, бирок, практика жүзүндө колдонууга көп жакшыртууга маани калоо калтырат. Башкача айтканда, мыйзамдардын өзү эч кандай өзгөчө нааразычылыктарды жаратпайт, коопсуздук жана адеп-ахлак боюнча айрым беренелер мамлекет тарабынан кеңири чечмелениши мүмкүн экендигин эске албаганда.

Серепчи интервьюнун жооптору бир добуштан алынган пикирди көрсөттү, улуттук мыйзамдар кыйла жетиштүү прогрессивдүү, бирок Кыргыз Республикасынын укук бузуулар жөнүндө кодексинин ченемдерин кошпогондо, атап айткандагы, 126-беренесинин – майда бейбаштык, 128-берене - ички иштер органдарынын кызматкеринин мыйзамдуу талабына баш ийбөө¹² коомдук чогулуштарды түздөн-түз жөнгө салбаган, көбүнчө укук коргоо органдары тарабынан демонстранттардын камакка алынышын актоо үчүн колдонушат.

¹² КР Укук бузуулар жөнүндө кодексинин 2021-жылдын 28-октябры № 128

Кыргызстан негизги эл аралык стандарттарды ратификациялады, алар тынч чогулуштар эркиндиги жөнүндө мыйзамга киргизилген. Ошондуктан адам укук коргоочулар бул мыйзамды бийликтин кийлигишүүсүнөн дайыма коргоп, ушул убакка чейин мыйзам сакталып турат.

Адам укук коргоочу, Бишкек.

Биз [укук коргоочулар] “Тынч чогулуштар жөнүндө” мыйзамдын ар бир беренеси үчүн күрөшүп, мыйзам жакшы экенин, эл аралык стандарттарга, КР Конституциясына жооп берерин, бүгүнкү күндө эч кандай өзгөртүүнү талап кылбай турганын далилдедик. Башкача айтканда, ошол жерде жазылган нормаларды ишке ашырышыбыз керек болчу. Ошондуктан эч кандай өзгөрүүлөр болгон жок. Бирок Кылмыш-жаза кодексине өзгөртүүлөр киргизилип, тынч жыйындардын катышуучуларына тиешелүү нормалар иштей баштады, мисалы, камоо, милиция кызматкерлерине баш ийбөө сыяктуу майда бейбаштык. Бирок ошол эле учурда тынч жыйынды өткөрүүгө тоскоолдук кылуу нормасынын иштебей жатканы абдан таң калтырат. Бүгүнкү күндө бизде тынч жыйындарга, зордук-зомбулук менен тоскоолдуктар болуп жатат. Тилекке каршы, менин практикамда бир да милиция кызматкери, же кайсы бир аял – ОБОНдор, же кандайдыр бир топ митингчилердин баннерлерин айрып, тынч жыйындарды өткөрүүгө тоскоолдук кылган бир да жолу болгон эмес. Бирок, ошентсе да, бул беренелер - майда бейбаштык жана полицияга баш ийбөөчүлүк тынч жыйындардын катышуучуларына каршы активдүү колдонулат.

Адам укук коргоочу, Бишкек.

II. Кыргыз Республикасында тынч чогулуштардын эркиндик укугун ишке ашыруу практикасы (2022-жылдагы окуялардын мисалында)

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 39-беренесинде тынч чогулуштардын эркиндик укугун жарыяланган, ал эми «Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамда эл алдында сүйлөөгө болгон чектөөлөрдүн так тизмеси камтылган. Бирок, иш жүзүндө укук коргоо

органдары жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан соттун чечимдери менен мыйзамдаштырылган «Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамдын беренелерине карама-каршы келген баш тартуулар жана чектөөлөр абдан көп, бул чектөөлөрдүн кыйла тар тизмесин камтыйт. Биринчи Май райондук сотунун 2022-жылдын 12-апрелиндеги чечими менен Орусиянын элчилигинин имаратынын жанында, Ала-Тоо аянтында, Жогорку Кеңештин, Президенттин администрациясынын имараттарынын жанында тынч жыйындарды өткөрүүгө тыюу салынган. Ала-Тоо аянтында өткөрүлгөн¹³ мамлекеттик жана муниципалдык расмий иш-чараларды кошпогондо, Кыргыз Республикасы, Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитети. Эми Бишкектин Биринчи Май райондук соту Биринчи Май районунун аймагында митинг өткөрүүгө тыюу салуу мөөнөтүн 2022-жылдын 1-декабрына¹⁴ чейин узартууну мыйзамдуу деп тапканы белгилүү болду.

Биринчи Май сотунун чечими башка ушул сыяктуу чечимдердей эле көптөгөн суроолорду жаратат, анткени “Тынч чогулуштар жөнүндө” мыйзамда өзгөчө жагдайлардын тизмеси так жазылган, анын жанында (100 метрден кем эмес) элдик жыйындарды өткөрүүгө болбойт – булар менен объекттер. коркунучтуу жана зыяндуу өндүрүштөр, электр станциялары, темир жолдор, мунай түтүктөрү жана жогорку вольттогу электр линиялары, пенитенциардык тутумдун объектилери, мамлекеттик жана муниципалдык саламаттык сактоо уюмдары, мектепке чейинки балдар мекемелери, мектепке чейинки билим берүү

¹³https://kaktus.media/doc/466069_v_merii_napomnili_chno_do_1_sentiabria_mitingi_razresheny_tolko_v_skvere_imeni_m._gorkogo.html

¹⁴ <https://rus.azattyk.org/a/32018831.html>

жана жалпы билим берүү уюмдары¹⁵. Мындан тышкары, идеяларды жана билдирүүлөрдү конкреттүү бир адамдын, топтун же уюмдун көңүлүнө жеткирүү максатында өткөрүлүүчү митингдердин “көрүнүү жана угуу” принциби алардын көрүнөө жана угуу зонасында чогулуштарды уюштуруу менен бузулат.

Бийликтин тынч чогулуштарды өткөрүү ордун чектөө чечими ЕККУ/ДИАУБдун тынчтык чогулуштарын өткөрүү эркиндиги боюнча көрсөтмөлөрүнө каршы келет. Пропорционалдык принцибине ылайык, чогулуу эркиндигин чектөө пропорционалдуу болууга тийиш. Бийлик тарабынан мыйзамдуу максаттарга жетүү процессинде эң аз

кийлигишүүнү камтыган чараларга артыкчылык берүү керек, б.а. бийликтер иш-чаранын мүнөзүн олуттуу түрдө өзгөрткөн чектөөлөрдү автоматтык түрдө киргизбеши керек, мисалы, чогулуш өткөрүлүүчү жайды шаардын борборунан алыскы аймактарга жылдырбашы керек¹⁶. Максим Горький аянтында Украинадагы согушка каршы митингдердин билдирүүлөрүнүн даректеринен алыс жайгашкан альтернативалуу жерди сунуштоо жолугушуунун “көрүнүү жана угуу” принцибин бузуп жатат¹⁷, анткени жолугушуулар элди алып келүү максатында өткөрүлөт, белгилүү бир адамдын, топтун же уюмдун көңүлүн бурган идеялар жана билдирүүлөр. Ошондуктан, жалпы эреже – бул жыйындар максаттуу аудиториянын «көз карашында» болушу керек, ошондой эле мамлекеттин тынч чогулуштарды колдоо жана коргоо боюнча позитивдүү милдеттенмеси принциби болуп саналат, тынч чогулуштарды каалаган жерлерде өткөрүүгө көмөктөшүүгө умтулуу. алардын

Дегеле теориялык жактан алганда укук коргоо органдары аткаруучу, ал эми соттор бийлик. Бирок соттор эч качан бийликке айланбай, аткаруучу болуп калды. Бул жерде прокуратура мыйзамсыз айыптап, милиция мыйзамсыз камап жатат, ал эми соттор бул органдардын аракеттеринин мыйзамсыздыгын түшүнүп, алардын мыйзамсыз аракеттерин мыйзамдаштырууну улантууда.

Адам укук коргоочу, Бишкек.

¹⁵ 1,2-п., 12-Берене КР мыйзамы 2012-жылдын 23-майы № 64 “Тынч чогулуштар жөнүндө”.

¹⁶ 2.4-п, ЕККУ/ДИАУБдун “Тынч чогулуштар эркиндиги боюнча Колдонмо принциптери”

¹⁷ 3.5-п, ЕККУ/ДИАУБдун “Тынч чогулуштар эркиндиги боюнча Колдонмо принциптери”

уюштуруучулары тарабынан, бул жолугушууларды коргоо жана алдыдагы жолугушуулар жөнүндө маалымат коомчулукка кийлигишпөөсүн камсыз кылуу.

Эксперттик интервьюга жана анкетага катышкандардын дээрлик ар бири митингдердин темасы менен бийликтин тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин камсыз кылуу боюнча өз милдеттерин аткаруусунун ортосундагы өз ара байланышты белгилешти. Бул өзгөчө Украинаны Орусиянын агрессиясына каршы колдоо аракеттерине карата ачык-айкын болду. Коомдук чогулуштарды өткөрүү эркиндигин камсыз кылуу боюнча эл аралык

Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жаатындагы Кыргыз Республикасынын мыйзамдары дайыма эле практикага туура келбейт, мисалы, 8-марттын урматына уюштурулган тынчтык митинги бир жолу бул окуя терс кабыл алынгандыктан таркап кеткен, көптөгөн аялдар, лидерлер камакка алынган, укук коргоо органдары тарабынан терс чечмелөө.

Жарандык активист, Бишкек шаары

Мунун баары жолугушуунун темасына жараша болот. Бийликке ыңгайсыз талаптар коюлса, алар ар кандай себептер менен оңой эле тыюу салышат. Эгерде жыйындардын темасы бийликтин кызыкчылыгына тиешеси жок болсо, анда жыйындарды өткөрүүгө болот жана алар коопсуздук менен камсыз болот.

МЭУ өкүлү, Жалал-Абад облусу

Бийлик митингдердин уюштуруучуларына жараша тынч жыйындарды өткөрүүгө тыюу салат, мисалы, оппозициянын митингдерин, ошондой эле көтөрүлгөн темалар – 2022-жылдын март-апрель айларында Орусиянын Украинага каршы агрессиясына каршы митингдерге тыюу салынган).

Саясат окумуштуу, Бишкек.

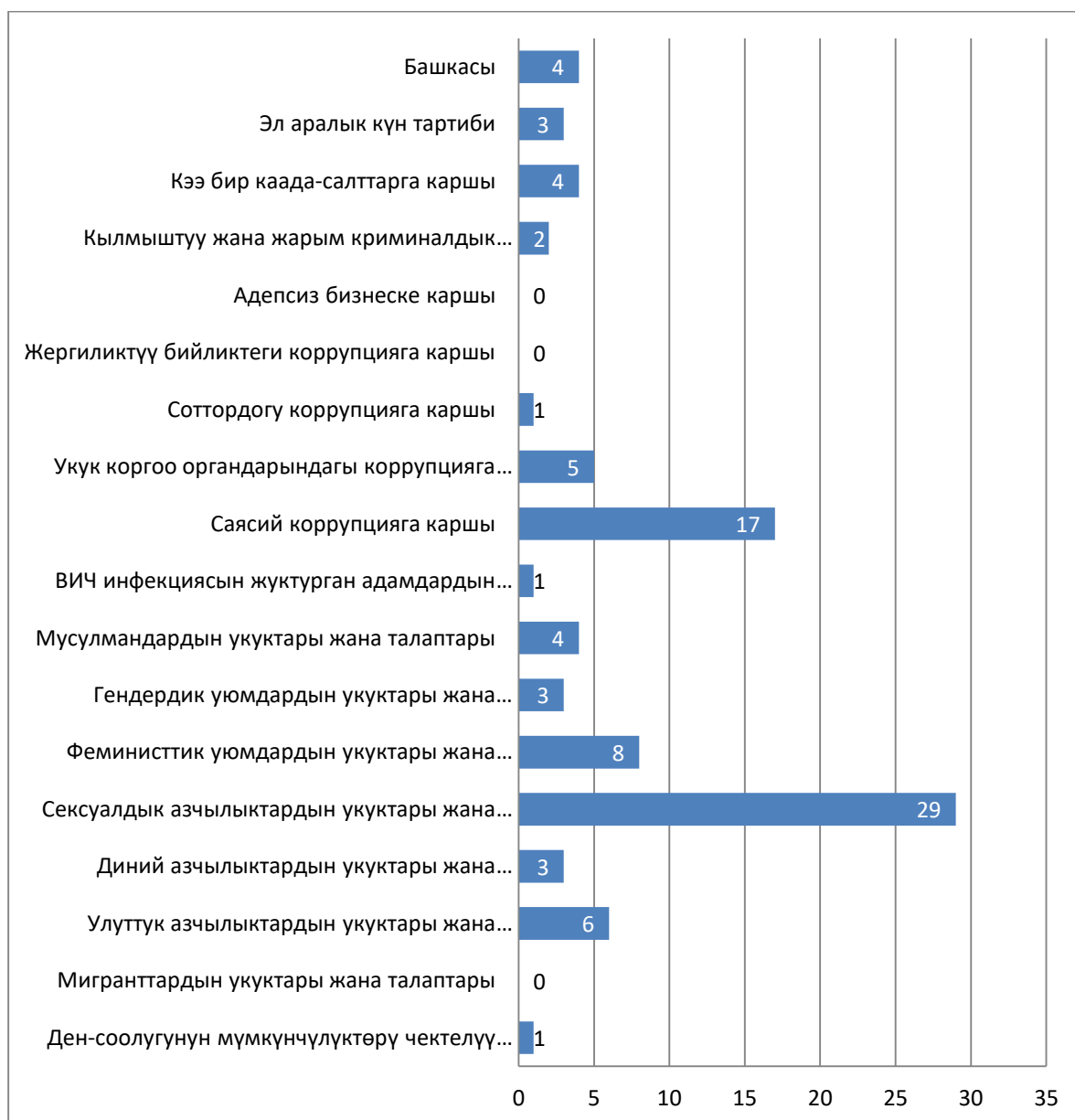
стандарттардан четтөө, анын ишке ашырылышы жалпы саясий кырдаалдан көз каранды экендиги эксперттик интервьюларда да белгиленген.

Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жаатында мыйзамдардын бирдей колдонулбагандыгы жөнүндөгү гипотезаны текшерүү үчүн анкетанын респонденттерине: «Сиздин оюңузча, уюштуруу үчүн тыюу салынган (тыюу салынган) темалар барбы деп

ойлойсузбу? жана тынч чогулуштарды өткөрүү керекпи?» - мында 87% оң жооп берсе, 8% макул эмес, 5% жоопту билбейт.

Анкета сурамжылоосунун респонденттеринин комментарийлеринде көрсөтүлгөн эң негизги үч тыюу салынган темалар: а) сексуалдык азчылыктардын укуктары жана талаптары; б) саясий коррупцияга каршы аракеттер; в) феминисттик уюмдардын укуктары жана талаптары. Төмөндө көбүрөөк маалымат:

2-Диаграмма

Бийлик үчүн тынч жолугушуулардын эң «жагымдуу» темалары төмөнкү категориялар боюнча көрсөтүлгөн: а) азыркы бийликти колдоо митингдери; б) сексуалдык

азчылыктарга каршы митингдер; в) укук коргоочуларга жана бейөкмөт уюмдарга каршы митингдер.

3-Диаграмма

2019-жылдын аягынан 2022-жылга чейин «Реакция» коррупцияга каршы митингдер, 8-мартка карата аялдардын салттуу жүрүштөрү жана аларды таратуу, андан кийин коомдо кызуу талкуулар менен коштолгондуктан, респонденттердин жооптору ачык эле көрүнүп турат. Бул окуялардан кийин.

Бийлик үчүн сезимтал темалар катары эксперттик интервьюлардын респонденттери төмөнкүлөрдү белгилешти: а) тоо-кен тармагынын темалары (Кумтөр, Жерүй, Жетим-Тоо ж.б. боюнча суроолор); б) Украинадагы согуш; в) саясий оппозициянын жана көз карандысыз блоггерлердин бийликти сындашы; г) көз карандысыз журналисттик иликтөөлөр, бул ошондой эле Украинадагы окуялар боюнча активисттерге жана укук коргоочуларга, коррупцияга каршы иликтөө жүргүзгөн журналисттерге жана Жетим-Тоо кенин иштетүүгө каршы чыккан активистке карата акыркы административдик жана кылмыш иштери менен түшүндүрүлөт, коомдук мейкиндикте кеңири талкууланууда.

Тыюу салынган темалардын тизмеси жогоруда айтылгандар менен жокко чыгарылган эмес жана мезгил-мезгили менен өзгөрүп турат, ал ички саясий кырдаалга, геосаясий

Мыйзамдын көз карашынан алганда, мыйзам жарандар менен жарандык эместер деп бөлбөйт. Негизи Кыргыз Республикасынын аймагында ар ким тынч жыйындарга чогула алат, белгилүү бир тартип бар, белгилүү бир талаптар бар, билдирүү менен, билдирбестен, алардын укугу бар. Ал эми укук коргоо органдары жарандарга да, жаран эместерге да дайыма эле чогула бербейт. Белгилүү бир инсандарга жана айрым топторго карата белгилүү бир тандалма мамиле бар. 2018-жылдан тарта ала турган болсок, 8-мартка аялдардын укугу үчүн чыккандардын тобу бар. Мен бул топту ээрчип жүрөм, дайыма тоскоолдуктар болуп турчу, аларга уруксаат берилген эмес, ураандарын өзгөртүүнү талап кылган эмес. 2020-жылы бул активист кыздар кармалган. Ал эми бүгүн, азыркы учурда алар Украинадагы согушка каршы чыга алышпайт, алар жакында саясий туткундарды жана блогерлерди бошотуу үчүн чыгышты. Анан дагы аларга уруксат берилген жок. Башкача айтканда, орус-украин маселеси боюнча же башка темада айырмасы жок, бул адамдардын тобу алардын кандайдыр бир активдүүлүгүнө толугу менен тыюу салынган топ катары каралат. Ошондуктан, эртең балдардын укугун коргоп чыгышса, менимче, аларга тыюу салынат окшойт, ушуну жасагандар ушул топ. Бул алардын эмне кылуу үчүн чогулганына негизделген дискриминация.

Адам укук коргоочу, Бишкек

Чет элдиктер тынч чогулуу укугунан пайдалана алышпайт, аларга жергиликтүү “патриоттор” кирип кетиши мүмкүн, алар үчүн митинг өткөрүү эле эмес, жөн эле көчөдө калуу коопсуз эмес.

Адам укук коргоочу, Ош

Божомолдорго, кландар аралык тирешүүнүн динамикасына жана белгилүү бир убакыт аралыгындагы коомдун жалпы маанайына жараша болот.

Көпчүлүк учурларда кайрылуулардын даректеринин жолугушуунун катышуучулары менен диалогго баруу аракети байкалат. Бирок бул көбүнесе көтөрүлгөн маселелердин темасына жана жолугушуулардын катышуучуларынын санына, саясий жана геосаясий

кырдаалга жараша болот – мисалы, Украинадагы аскерий агрессияга каршы аракеттер же синофобиялык сөздөр¹⁸ бийлик тарабынан эң катаал аракеттерди жаратат. .

Жаңы жылдын башынан бери бул экинчи “антикытайлык” митинг. Ушундай эле талаптар менен биринчи нааразылык акциясы 2019-жылдын 7-январында майрам күнү болгон.

Жарандар агрессияга же Украинадагы согушка каршы митингдерге чыгышты, бийлик аларды кармап, баннерлерин тартып алды, Украина тарапта болгон демонстранттарга нааразычылыгын ар тараптан билдиришти. Ошондой эле алар бийликке жакпаган плакаттарды, баннерлерди казып, алардын мазмунуна кийлигишкен. Бирок, мисалы, анти-митинг деп аталган орусиялык атайын операциянын катышуучуларына тийген жок, аларга Орусиянын элчилигинин аймагында жана Бишкектеги Горький сейил багында өзгөчө тоскоолдуктар болгон жок.

Медиа эксперт, Бишкек

¹⁸ 2019-жылдын 7, 17-январында кытайлыктарды Кыргыз Республикасынын мыйзамсыз чыгаруу, кытай жарандары менен кыргыз кыздарынын никеге туруусуна бөгөт коюу, ошондой эле жалпы паспорттогу улутту көрсөтүүчү графаны кайтарып берүү талаптары менен Кытайга каршы митингдер өткөн. Митингди милиция таркатып, уюштуруучуларга кылмыш иши козголгон. <https://kloop.kg/blog/2022/09/05/v-bishkeke-prodlili-zapret-na-provedenie-meetingov-do-1-dekabrya/> <https://www.for.kg/news-543525-en.html>

III Кыргызстанда тынч чогулуштар эркиндик укугун ишке ашырууга тоскоолдук кылган негизги факторлор.

Тынч чогулуштардын катышкандардын бардыгынын 89% - эксперттик интервьюга респонденттердин пикири боюнча, 2020-жылдан бери тынч жыйындарды чектөө тенденциясы күчөгөн. Украинаны колдоо боюнча аялдардын жөө жүрүштөрүн жана митингдерин таркатууга байланыштуу окуялар көп көрсөтүлөт. 2022-жылдын март айынан бери Бишкекте Россия Федерациясынын Кыргызстандагы элчилигинин имаратынын жанында Украинаны колдоо боюнча бир катар акциялар башталды. 5-мартта митингдердин биринде укук бузуулар кодексинин 126 («Майда бейбаштык») жана 128 («Учурда ички иштер органынын кызматкеринин мыйзамдуу талабына баш ийбөө») беренелери боюнча айып тагылган активист Мирлан Асакеевди милиция кармап кеткен. Натыйжада Биринчи Май соту аны биринчи берене боюнча актаган, бирок экинчи берене боюнча аткаруу кызматкерге “мыйзамдын мыйзамдуу талабына баш ийбегендиги үчүн” мамлекеттин пайдасына 3000 сом айып салган. 11-мартта Бишкектин Биринчи Май райондук соту Жогорку Кеңештин, өкмөттүн, мамлекеттик органдардын имараттарынын жанында акцияларды жана митингдерди (мамлекеттик жана муниципалдык иш-чаралардан тышкары) өткөрүүгө тыюу салуу боюнча РИИБнин чечимин мыйзамдуулугун күчүндө калтырды. Орусиянын Кыргызстандагы элчилиги, ошондой эле Ала-Тоо аянтында 11-марттан 11-апрелге чейин Максим Горький атындагы аянтта акция жана митингдерди өткөрүү ордун аныктады.

Бишкектин Биринчи Май районунун аймагында митинг өткөрүүгө тыюу салуу боюнча ИИМдин чечимдерин Биринчи Май соту тарабынан мыйзамдаштырылышы укук коргоочуларды ар кайсы мезгилде камоого негиз болгон - Д. Ошуракунова, А.Абдирасулова жана жарандык активисттер – О.Токтонасырова, Динара Эркимбаева жана Лесия Хмет.

Human Rights Watch уюму кыргыз бийлигин Бишкектин Биринчи Май районундагы Орусия элчилигинин алдында жана башка жайларда митинг жана акцияларды өткөрүүгө коюлган чектөөлөрдү тез арада алып салууга чакырды. КР Акыйкатчысы да Бишкектин айрым объектилеринде митинг өткөрүүгө тыюу салуу мыйзамсыз экенин билдирди.

Митингдердин катышуучуларынын 44% - анкеталык интервьюга катышкан респонденттер тынчтык митингин өткөрүү орду, каттамы же күнү боюнча чектөөлөргө туш болушкан.

4-Диаграмма

Анкетадагы респонденттердин пикири боюнча, митингдерди чектөөнүн негизги жүйөлөрү: а) массалык баш аламандыктардан коркуу; б) тыюу салынган темалардын жарыяланышы жана көпчүлүк жарандардын көңүлүн буруудан коркуу; в) шаардын жарандарына тоскоолдуктар; г) коомдук тартипти камсыз кылуу максатында.

Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин коргоодо укук коргоо органдарынын ролу чоң. Учурдагы “Тынч чогулуштар жөнүндө” мыйзамдын 6-беренесинде тынчтык чогулуштарынын катышуучуларынын коопсуздугун камсыздоо боюнча ички иштер органдарынын милдеттеринин кыйла кеңири чөйрөсү камтылган. Тынч жыйындардын коопсуздугун камсыздоо боюнча укук коргоо органдары өз милдеттерин аткарып жатабы деген суроого респонденттердин 67% терс жооп беришкен.

2022-жылдын 8-мартында пландалган каттам өзгөртүлгөн, анткени бийликтер өтө турган жерди чектеген (Россия элчилигинин жанынан өтүүгө тыюу салынган). Алар өздөрүнүн чечимин коомдук тартипти камсыз кылуу максаты менен негиздешкен.

Активист, Бишкек.

Караколдо аянтта митинг пландалган. Бирок университет жакын эле. Ал эми шаардын мэриясы сот аркылуу аянтка митинг өткөрүүгө тыюу салды. Жыйынтыгында жыйын стадиондо өттү. Ошондой эле митингдин катышуучуларын унаа сүзүп кетиши мүмкүн, же жөн эле мүдүрүлүп жыгылышы мүмкүн деп бизге кортеж уюштурууга тыюу салышты.

Жарандык активист, Каракол.

Митингдер чындап кооптуу болуп, күчөп, тополоң болуп кетүү коркунучу ачык болгондо, укук коргоо органдары жок болуп кеткенде, аларды чакыра албайсың.

Адам укук коргоочу, Бишкек.

5-Диаграмма.

Тынч чогулуу эркиндигин ишке ашырууга мыйзамдуу/адам укуктарынын баяндоосунан тышкары турган тоскоолдуктарды аныктоо үчүн анкетанын респонденттерине төмөнкүдөй варианттар берилди:

- Үй-бүлөнүн макул эместиги
- Досторду жактырбоо
- Кесиптештерин жактырбоо
- Коом тарабынан соттолуудан коркуу
- Мага жана менин жакындарымга кылмышкерлер же формалдуу эмес жетекчилер тарабынан коркутуулар

Респонденттердин жооптору төмөнкүчө жайгаштырылды: негизги тоскоолдуктардын биринчи үчөө төмөнкү пункттарды камтыды:

1. уюштурулган провокациялар жана бузулуулар, “анти-митингдер”;
2. укук коргоо органдары тарабынан тынч чогулуштарды чектөө, тыюу салуу жана таратуу;
3. Тынч чогулуштарга соттор тарабынан чектөөлөр жана тыюу салуулар.

Үй-бүлө, достор, иш берүүчүлөр жана бүтүндөй коомчулук тарабынан айыптоо сезимдери олуттуу, бирок бийлик тарабынан болгон тоскоолдуктар жана антимитингдердин провокациялары сыяктуу артыкчылыктуу эмес.

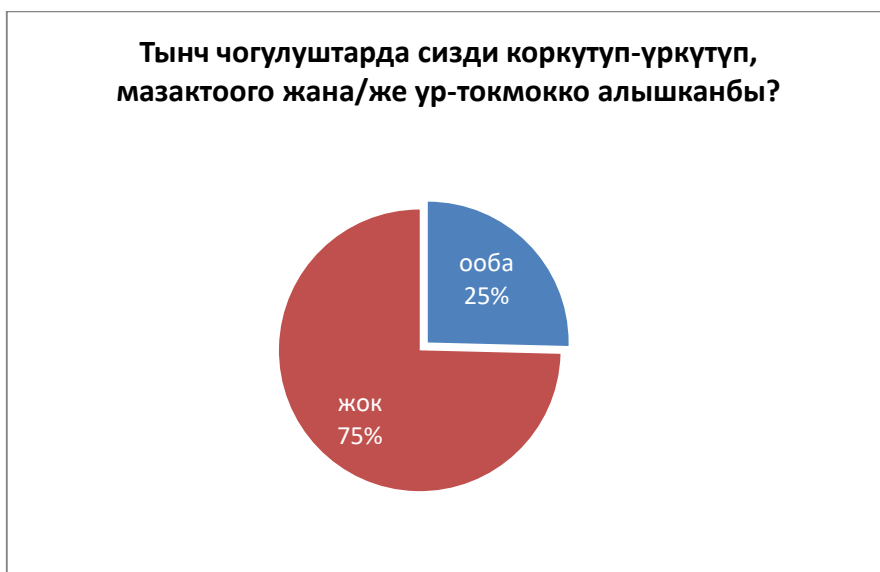

6-Диаграмма

Респонденттердин 25% тынч чогулуштарда кемсинтилгенин жана/же ур-токмокко алынганын белгилешкен.

7-Диаграмма

Тынчтык жолугушууларда сизге кимдер кол салды деген суроого алар төмөнкүлөрдү көрсөтүштү: провокаторлор; белгисиз адамдар; бийлик органдарынын өкүлдөрү; атайын кызматтар; бийликчил партиялардын мүчөлөрү; милиция; өтүп бара жаткандар. Атайын даярдалган агрессивдүү провокаторлорду митингдин катышуучуларына белгисиз адамдар (көбүнчө атайын кызматтын өкүлдөрү шектенүүдө) жана таасирдүү кландар тарабынан тукуруп койгон учурлары өзгөчө көңүл бурууга арзыйт.

Эксперттик интервьюга катышкан респонденттердин пикири боюнча тынч чогулуштарды өткөрүүгө тоскоол болгон негизги факторлор болуп төмөнкүлөр саналат: Кыргыз Республикасынын Президентинин укук коргоо органдарынын жана соттордун мындан аркы аракеттерин аныктаган тынч чогулуштардын субъектине болгон мамилеси; бийликтер Орусия үчүн курч темаларды чектеп койгондо, “орус фактору” деп аталган; айрым парламентарийлердин деструктивдүү ролу; бийлик тарабынан митингдерди басуу үчүн колдонулган оор эпидемиологиялык кырдаал; полиция кармоо; соттун токтомдору; каршы атайын уюштурулган митингдер.

Эксперттик интервьюга катышкан респонденттердин айтымында, антимитингдердин негизги уюштуруучулары болуп бийлик (милиция, атайын кызмат, башкаруучу партия, чиновниктер, депутаттар) жана коррупциялашкан кландар (Матраимов жана башкалар) саналат.

Биздин жүрүштөр ар дайым чектелген, таркап келген, 2020-жылы жүрүш учурунда бизге жасалган кол салууларды эстеп коюңуз. Биздин бийликтин Орусияны тынымсыз артына карап, ага жакпай калуудан коркуу эркиндикти кошпойт. А биздин парламент балким эң кыйратуучу институттардын бири: алардын билдирүүлөрү жана демилгелери ар кандай тыюу салуулардын жана чектөөлөрдүн, басмырлоолордун жана бүтүндөй топторду четтетүүнүн булагы болуп саналат. Турмушка чыга элек кыздардын чет өлкөгө чыгуусуна тыюу салуу демилгесин, же чет элдик агенттер жөнүндөгү мыйзамды эстесек жетиштүү болот. Активисттерге каршы коомдогу терс көрүнүштөрдү көбүртүп-жабыртып, кууп жетип жатышат.

Феминист, Бишкек.

Коррупцияга шектелген же айыпталган адамдарды колдоо, ошол эле учурда бейөкмөт уюмдарга жана эркин маалымат каражаттарына каршы митингдер эч кандай чектелбейт. Ошондой эле мисал катары соттордун «Украинадагы согушка каршы» митингинин катышуучуларына жана Кремлдин аракеттерин колдогон митингдердин катышуучуларына карама-каршы полярдуу мамилесин келтирүүгө болот.

Өлкө президенти элчиликтердин аймактарына жакын жерде митинг өткөрбөөгө чакырганда, бул автоматтык түрдө укук коргоо органдары жана соттор тарабынан тынч жыйындарды чектөө жана тыюу салуу белгиси катары кабыл алынат.

Адам укук коргоочу, Бишкек.

Өлкөнүн саясий системасынын өзгөрүшүнө байланыштуу чектөөлөр пайда болуп, азыркы бийлик тарабынан коомдук коркутуулар түрүндөгү ачык айтылууда.

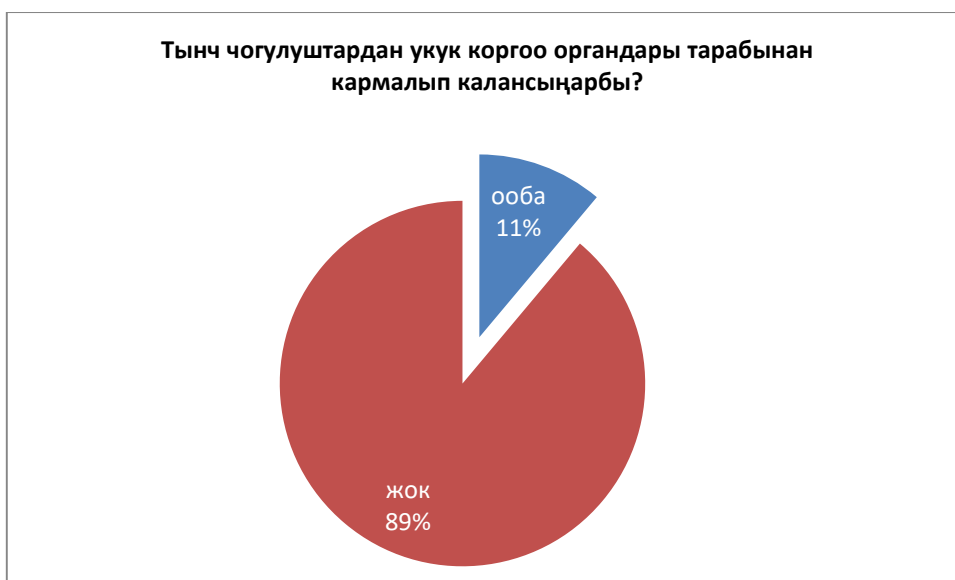
Жарандык активист, Чүй облусу.

Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин чектөө тенденциялары күч алды. Митингчилер 2020-жылдагы аялдардын 8-мартындагы жүрүш учурундагыдай эле камалып жатышат. Анан коркутуп-үркүтүп, туруп карап, кийлигишип жатышат. Мага ИИМдин 10 башкармалыгы чал. Маселен, Ноокатта бузулган турак-жайлары үчүн компенсация талап кылган өзбек улутундагылар коркутууда.

Адам укук коргоочу, Ош

Изилдөө ошондой эле анкеталык сурамжылоого катышкан респонденттердин 89%ынын жолугушуу учурунда укук коргоо органдары тарабынан камакка алуу тажрыйбасы жок экени аныкталган. Бирок алардын айрымдары башка катышуучулардын кармалып жатканын көрүп турушкан. Митингдердин жүрүшүндө милиция тарабынан кармалган респонденттердин 11% камоого төмөнкүдөй негиздер бар экенин белгилешти: а) коомдук тартипти бузуу; б) милицияга баш ийбөө; в) хулигандык.

8-Диаграмма

Сурамжылоого катышкандардын жарымынан көбү укук коргоо органдары жыйындарда тартипти жетиштүү деңгээлде камсыз кылбай жатканын айтышкан.

9-Диаграмма

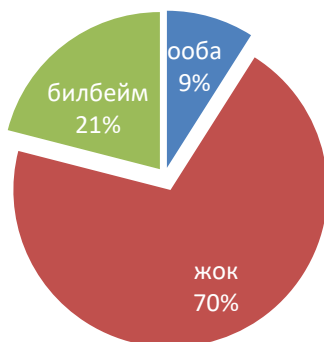

Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигине болгон укуктун толук ишке ашырылышы жалпыга маалымдоо каражаттарында кеңири чагылдыруу мүмкүнчүлүгүнөн көз каранды, ал өз кезегинде, башка нерселер менен катар журналисттердин чогулушу болгон жерде коопсуздугун камсыз кылуу жана кылмышкерлерди жоопкерчиликке тартуудан көз каранды. Сурамжылоого катышкан респонденттердин 70%ы укук коргоо органдары жыйынды чагылдырып жаткан ЖМКнын коопсуздугун жетиштүү деңгээлде камсыз кылбайт деп эсептешет.

10-Диаграмма

Сиздин оюңузча, укук коргоо органдары тарабынан жыйынды чагылдырган ММК өкүлдөрүнүн жана чогулушка катышпагандардын (байкоочулардын) коопсуздугу жетиштүү камсыздалганбы?

Тынч жолугушуулар учурунда журналисттердин коопсуздугу жетиштүү камсыз кылынбайт деп эсептеген респонденттер өз жоопторуна комментарий берип жатып, оппозициялык маалымат каражаттарынын окуяларды чагылдыруусуна жол бербөө үчүн милиция алардын кайсы ЖМКга таандык экенин тактап жатканын белгилешет.

Жоопторго 2020-жылдын 5-6-октябрындагы парламенттик шайлоонун жыйынтыгына каршы массалык демонстрациялар учурундагы окуялар да таасир этиши мүмкүн, анда журналисттерге бейбаштар гана эмес, милиция кызматкерлери да кол салышкан – токмоктолгон, техниканын бузулушу, камакка алынганы жана атүгүл атайын кызматкердин журналистке ок чыгарганы¹⁹.

¹⁹ https://24.kg/obschestvo/167912_jurnalistyi_prizyvayut_vse_storonyi_neprepyatstvovat_ihdeyatelnosti/

БУУнун адам укуктары боюнча Кеңешинин айтымында, тынч чогулуу эркиндигине болгон укук демократиялык коомдун маанилүү компоненти болуп саналат, анткени «ал пикирлерди же ишенимдерди урматтоонун алкагында диалогго, плюрализмге, толеранттуулукка жана кең пейилдикке мүмкүндүк берүүчү курал болуп саналат, көпчүлүк тарабынан бөлүштүрүлбөйт же жалпы кабыл алынгандардан айырмаланат»²⁰. Тынч чогулуштардын эркиндигин толук камсыз кылуу үчүн тынч жыйындардын талаптары кара сөзгө айланып кетпей, өз даректерине жетүүчү чөйрөнү түзүү керек – митинг үчүн митинг, чогулгандардын талаптары такыр этибарга алынбайт. Кыргызстандын шартында тынч жыйындардын саясий-укуктук “салмагын” тактоо үчүн анкетанын респонденттерине төмөнкүдөй суроо менен кайрылдык: “Ассамблеянын максаттары ишке аштыбы? Сиз көтөргөн темаларыңызга бийликтин, коомчулуктун көңүлүн бура алдыңызбы? Респонденттердин жооптору көрсөткөндөй, катышуучулардын 24% максатына жеткен, 65% жарым-жартылай жетишкен, респонденттердин 9% максатына жеткен эмес.

11-Диаграмма

²⁰ Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жана биригүү эркиндиги боюнча Атайын баяндамачы Майна Каянын 21.05.2012-жылдагы баяндамасы A/HRC/20/27. 26 б.

URL: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-27_en.pdf

КОРУТУНДУЛАР ЖАНА СУНУШТАР

1. Кыргызстандын тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин коргоо жаатындагы мыйзамдары эл аралык стандарттарга ылайык келет, тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигине болгон укукту коргоо жетиштүү деталдуу жана деталдуу түрдө жөнгө салынган. Кыргызстандын мыйзамдары жарандыгына карабастан ар бир адамдын тынч чогулуу эркиндигине укуктуу экенин өзүнчө белгилейбиз.

**1-гипотеза – Эркиндикти мыйзамдык жактан чектөө тенденциялары күч алды
Кыргызстанда жолугушуулар - тастыкталган жок.**

2. Изилдөөдө тынчтык чогулуштары жаатындагы мыйзамдар прогрессивдүү, бирок укук коргоо органдары улуттук жана эл аралык стандарттарга жооп бербегендиктен, басмырлоочулук мүнөзгө ээ экендиги аныкталды, анткени ал калктын айрым категорияларынын тынч чогулуштарга катышуусун чектейт жана мыйзамда белгиленген талаптарга жооп бербейт. түздөн-түз мыйзам тарабынан тыюу салынган.

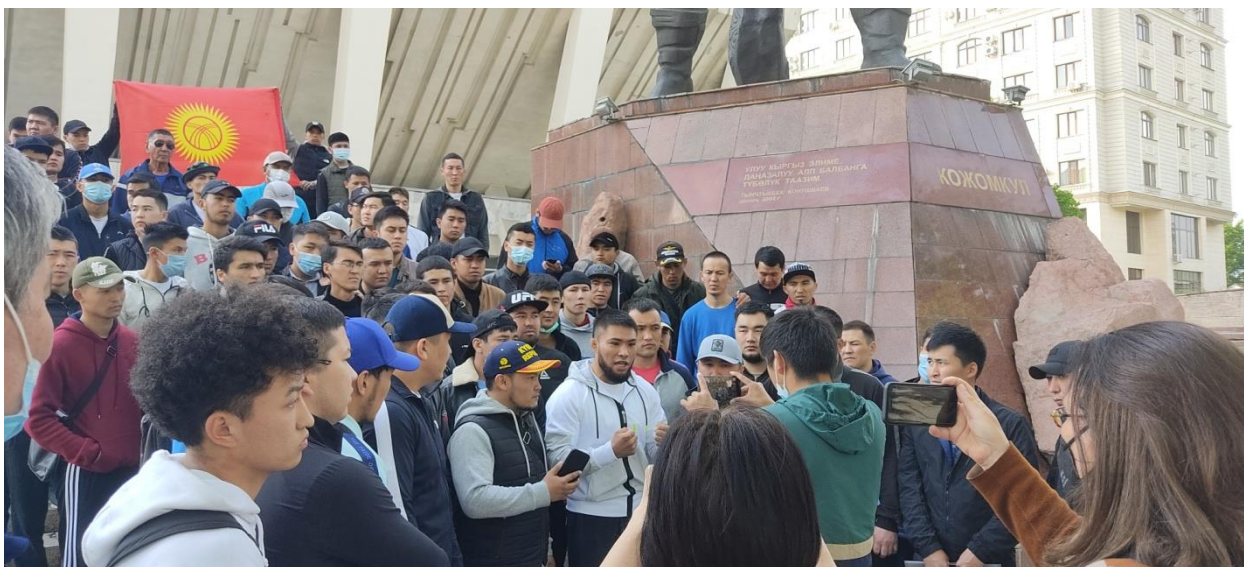
2-

**гипотеза – Коомдук/мамлекет тарабынан жактырылган/бекитилбеген
маселелерге жана чогулуштарды демилгелеген калктын категорияларына**

жараша тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин коргоо чөйрөсүндө мыйзамдардын бирдиктүү колдонулушу жок- тастыкталды.

3. Изилдөөлөр көрсөткөндөй, тынч чогулуштардын катышуучулары – анкеталык сурамжылоонун респонденттери жана тынч чогулуштар боюнча эксперттер – бийлик органдарынын аракеттерин жана аракетсиздигин тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин ишке ашыруудагы негизги тоскоолдуктар деп эсептешет. Үй-бүлө, достор жана коом тарабынан соттолуп калуу коркунучу тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жаатындагы укук коргоо органдарынын жана соттордун туура эмес кийлигишүүсүнө экинчи орунда турат. Тынч чогулуу эркиндиги институту өлкөнүн өнүгүүсүнүн маанилүү атрибуту катары каралабы же маргиналдуу болуп, четтетилбей, ыңгайсыз абалга өтүп кетеби, тынч чогулуштарга болгон мамиленин калыптанышына таасир эткен маанилүү фигуралар катары өлкөнүн президенти, клан лидерлери жана парламентарийлери да көрсөтүлгөн. коомдук талкуунун перифериясы. **Гипотеза 3 - Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин ишке ашыруудагы негизги тоскоолдуктар:**

- a. укук коргоо органдары жана соттор тарабынан чогулуштарды чектөө, тыюу салуу жана токтотуу практикасы ырасталды.
- b. уюштурулган провокациялар жана чогулуштарды узгултукке учураткан, деп аталган. "анти-митингдер" - ырасталды;
- c. үй-бүлөсүн, досторун жана кесиптештерин жактырбоо, активисттин чөйрөсүнөн каралоо жана коомду айыптоо – жарым-жартылай тастыкталды.

СУНУШТАР

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши:

- "Тынч чогулуштар жөнүндө" мыйзамдын жана башка мыйзамдардын чогулуу эркиндигин чектөөгө багытталган нормаларын өзгөртүү боюнча ар кандай мыйзам чыгаруу демилгелерине жол бербөө.
- «Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамдын бардык мамлекеттик органдар тарабынан аткарылышын парламенттик көзөмөлдү камсыз кылуу, тынч чогулуштарды чектөөнүн эң резонанстуу фактыларын кароо, чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жаатындагы мыйзам бузууларды оңдоону талап кылуу.

Сот органдары:

- “Тынч чогулуштар жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамын жетекчиликке алуу менен чогулуу эркиндигинин маселелери боюнча калыс, көз карандысыз жана объективдүү чечимдерди кабыл алуу.
- Жогорку Соттун Окуу борбору «Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамдын авторлорунун, укук коргоочулардын жана тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги боюнча эксперттердин катышуусунда соттордун эркиндик боюнча сот адилеттигин ишке ашыруудагы квалификациясын системалуу түрдө жогорулатуу үчүн окуу модулун иштеп чыгуу. чогулуштун.

Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасы:

- “Тынч чогулуштар жөнүндө” мыйзамдын бирдиктүү аткарылышына прокурордук көзөмөлдү камсыз кылуу, чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жөнүндө мыйзамдын бузулушу жөнүндө ар кандай сигналдарга өз убагында чара көрүү, мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызматкерлерин, ошондой эле тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин эсепке алуу укугун ишке ашырууга тоскоолдук кылган провокаторлор жана каршы чогулуштарды уюштуруучулар катары.

Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигине:

- Тынч чогулуштардын катышуучуларына карата мыйзамсыз аракеттерди болтурбоо максатында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жана “Тынч чогулуштар жөнүндө” мыйзамдын ченемдерин тынчтык чогулуштарынын коопсуздугун камсыз кылуучу ички иштер органдарынын иш тажрыйбасына киргизүү.
- Укук коргоочулар, улуттук жана эл аралык эксперттер менен бирдикте милиция кызматкерлеринин квалификациясын системалуу түрдө жогорулатуу үчүн тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин камсыз кылуунун стандарттары боюнча окутуу модулун иштеп чыгуу.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына:

«Тынч чогулуштар жөнүндө» мыйзамда чогулуу эркиндигин камсыз кылуу жоопкерчилиги жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына жүктөлгөн, алар ички иштер органдары жана башка мамлекеттик органдар менен биргеликте тынч чогулуштарды камсыз кылууда алдыңкы ролду ойноого тийиш, зарыл болгон учурда чара көрүү; тынч чогулуштарды өткөрүүнү камсыз кылуу үчүн жыйындардын уюштуруучулары жана катышуучулары менен өз ара аракеттенүүгө. Мунун негизинде:

- Пассивдүү субъекттин ролун тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигинин коргоочусу катары активдүү позициясына өзгөртүү;
- Тынч чогулуштар боюнча укук коргоочулар, улуттук жана эл аралык эксперттердин катышуусу менен эксперттик кеңешти түзүү:
 - Тынч чогулуштарды камсыз кылуу маселелерин талкуулоо, чогулуу эркиндигин чектеген практиканы өзгөртүү боюнча мамлекеттик органдарга сунуштарды кабыл алуу.
 - мамлекеттик органдарга жана жарандарга ар кандай объектилерде тынчтык чогулуштарынын принциптерин жана стандарттарын түшүндүрүү жана окутуу үчүн материалдарды даярдоо жана жарыялоо.

ТИРКЕМЕЛЕР

1-тиркеме

Терең интервью планы

Барболуңуз, мен Мамлекеттик саясатты талдоо борборунун («Перемена» ИБББ КФ) өкүлүмүн. Биз учурда Кыргызстанда тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигинин толук кандуу ишке ашырылышын аныктоого багытталган изилдөө жүргүзүп жатабыз. Бул изилдөө АКШнын Кыргыз Республикасындагы элчилигинин каржылык колдоосу менен ишке ашырылып жаткан “Жарандык мейкиндикти бирге кеңейтүү” долбоорунун алкагында “Смарт Жаран” ассоциациясы тарабынан колдоого алынган.

Изилдөө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына толук ылайык жүргүзүлөт жана мамлекеттик органдарга жана жарандык коомго тынч чогулуштар эркиндик укугу ишке ашыруу үчүн жагымдуу шарттарды түзүү боюнча сунуштарды иштеп чыгууга багытталган. Интервьюга катышууңуздарды суранабыз. Биздин сүйлөшүү 20-30 мүнөткө созулат. Сизден алынган бардык маалымат купуялуу. Ал иштелип чыгып, сунуштар түрүндө берилет. Каршы болбосоңуз, айткан сөзүңүздөн эч нерсе калтырбоо үчүн сүйлөшүүбүздү аудиого түшүрөм. Бирок бул жазууда үч кишиден турган изилдөө тобу гана иштейт.

1. Чогулуу эркиндиги жаатындагы кандай эл аралык стандарттарды билесиз?
2. Сиздин оюңузча Кыргызстандын тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жаатындагы мыйзамдары эл аралык стандарттарга туура келеби?
 - а. Болбосо, бул кандай карама-каршылык? Мисалдарды же учурларды келтириңиз.

3. Бийликтин чогулуу эркиндиги жаатындагы практикасы эл аралык стандарттарга туура келет деп ойлойсузбу?
4. Сиздин оюңузча, биздин өлкөдө жарандар же чет өлкөлүктөр өздөрүнүн тынч чогулуу эркиндигине болгон укуктарын пайдалана алабы?
5. Сиздин оюңузча, Кыргызстанда тынч чогулуу эркиндигин ишке ашырууга кандай ички же тышкы факторлор тоскоол болууда?
6. Кыргызстанда жаңы мыйзамдарды кабыл алуу же колдонуудагы мыйзамдарды өзгөртүү аркылуу чогулуу эркиндигин чектөө/тыюу тенденциялары көбөйдү/азайды деп айта алабызбы (2020-жылдан баштап убакыт аралыгын алабыз)?
- а. Ооба болсо, бул эмнени билдирет? Мисалдарды же учурларды келтириңиз.
7. Укук коргоо органдарынын жана соттордун практикасы аркылуу чогулуу эркиндигин чектөө/тыюу тенденциялары көбөйдү/азайды деп айта алабызбы (убакыт аралыгын 2020-жылдан тарта алабыз)?
8. Коомдук/мамлекет тарабынан жактырылган/жактырылбаган маселелерге жана чогулуштарга катышкан/демилгечи болгон калктын категорияларына жараша тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндиги жаатында мыйзамдардын бирдиктүү колдонулушу жок деген пикирге кошуласызбы?
- а. Ооба болсо, эмне үчүн? Мисалдарды же учурларды келтириңиз.
9. Сиз катышкан/демилгечи болгон жыйындарга мыйзам жана практика аркылуу чектөө/тыюу фактылары болгонбу?
- а. Ооба болсо, мисалдарды келтириңиз.
- б. Ооба болсо, аны кантип жасадыңыз? Сиздин аракеттериңиздин натыйжасы кандай?
10. Уюштурулган үгүттөөлөр жана чогулуштарды үзгүлтүккө учуратуу, колдонуу практикаланып жатабы. Кыргызстандагы “анти-митингдер”?
- а. Эгер ошондой болсо, бул ыкмаларды ким колдонот деп ойлойсуз? Мисалдар же мисалдарды келтире аласызбы?
11. Тынч чогулуу укугун ким камсыз кылышы керек деп ойлойсуз?
- а. Президент
- б. Өкмөт
- в. Соттор
- г. Милиция жана башка укук коргоо органдары
- д. УКМК

- f. Жолугушунун катышуучулары
 - г. Жогорудагы адамдардын бардыгы
 - ч. Башкалар (аты-жөнү)
12. Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин негизги бузуучу ким деп ойлойсуз?
- а. Президент
 - б. Өкмөт
 - в. Соттор
 - г. Милиция жана башка укук коргоо органдары
 - д. УКМК
 - f. Жолугушунун катышуучулары
 - г. Провокаторлор
 - ч. Жогорудагы адамдардын бардыгы
 - и. Башкалар (аты-жөнү)
13. Үй-бүлөнүн, досторунун жана кесиптештеринин жактырбоосу же коомдук айыптоодон болгон ички коркуу адамдын тынч жолугушууларда өз позициясын билдирүү каалоосуна тоскоол боло алабы деп ойлойсузбу?
14. Тынч чогулуу эркиндигин ишке ашырууда массалык маалымат каражаттарынын ишмердүүлүгүнө кандай баа бересиз?
15. Кыргызстандын шартында тынч чогулуу эркиндигин ишке ашырууга кандай ички же тышкы факторлор салым кошо алат?
16. Тынч чогулуштарды өткөрүү укугун ишке ашыруу шарттарын жакшыртуу үчүн кандай сунуштарды берет элеңиз?
- а. Парламент?
 - б. Президент/Өкмөт?
 - в. жарандык сектор?
 - г. Соттор?
 - д. Донордук уюмдар?
 - f. милиция
 - г. Башка укук коргоо органдары
 - ч. УКМК
 - и. Жергиликтүү бийлик
 - j. ММКларга

к. Башка адамдар

2-тиркеме

Анкета № ____

Саламатсызбы, мен Мамлекеттик саясатты талдоо борборунун («Перемена» ИБББ КФ) өкүлүмүн. Биз азыр Кыргызстанда тынч жыйындарды өткөрүү эркиндигинин толук кандуу ишке ашырылышын аныктоого багытталган изилдөө жүргүзүп жатабыз. Бул изилдөө АКШнын Кыргыз Республикасындагы элчилигинин каржылык колдоосу менен ишке ашырылып жаткан «Жарандык мейкиндикти бирге кеңейтүү» долбоорунун алкагында «Смарт Жаран» ассоциациясы тарабынан колдоого алынган.

Изилдөө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына толук ылайык жүргүзүлөт жана мамлекеттик органдарга жана жарандык коомго тынч чогулуштар эркиндик укугу ишке ашыруу үчүн жагымдуу шарттарды түзүү боюнча сунуштарды иштеп чыгууга багытталган. Сурамжылоого жарандык активист жана/же бейөкмөт уюмдун өкүлү катары тынч чогулуштарга катышуу тажрыйбасы бар (2020-жылдан азыркы учурга чейин) катышууңуздарды суранабыз. Сиздин пикириңиз бул изилдөө үчүн абдан баалуу жана аналитикалык максаттарда гана колдонулат.

Респонденттин аты-жөнү	
Уюмдун аталышы (бар болсо) жана иш чөйрөсү	
Эл. почта, телефон	
Географиялык жайгашуусу - район, шаар, облус	
Кайсы жылдары тынч жыйындарга катыштыңыз?	
Датасы	
Катты кайтаруу дареги	cieperemena@gmail.com

1. Кыргызстандын тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин коргоо жаатындагы мыйзамдары эл аралык стандарттарга туура келет деп ойлойсузбу?

Ооба		Жок		Жарым-жартылай		Билбейм	
------	--	-----	--	----------------	--	---------	--

а. Эмне үчүн мындай деп ойлойсуз? _____

2. Сиздин оюңузча, Кыргызстанда тынч чогулуу эркиндигин ишке ашырууга кандайдыр бир мыйзамдык тоскоолдуктар барбы?

Ооба		Жок		Билбейм	
------	--	-----	--	---------	--

а. Эгер ошондой болсо, кайсынысы? _____

3. Сиздин оюңузча, укук коргоо органдары тынч жыйындардын коопсуздугун камсыздоо боюнча өз милдеттерин аткарып жатабы?

Ооба		Жок		Билбейм	
------	--	-----	--	---------	--

4. Жыйындын максаттары ишке аштыбы? Сиз көтөргөн темаларыңызга бийликтин, коомчулуктун көңүлүн бура алдыңызбы?

Ооба		Жок		Жарым-жартылай		Билбейм	
------	--	-----	--	----------------	--	---------	--

5. Тынч чогулуштарда сизди коркутуп-үркүтүүгө, мазактоого жана/же үр-токмокко алышканбы?

Ооба		Жок	
------	--	-----	--

а. Эгер ошондой болсо, качан жана ким тарабынан? _____

6. Тынч чогулуштар учурунда укук коргоо органдары тарабынан кармалган жоксузбу?

Ооба		Жок	
------	--	-----	--

а. Ооба болсо, качан жана кандай сөз менен? _____

7. Тынч чогулуштарды өткөрүү эркиндигин ишке ашыруудагы негизги тоскоолдук эмнеде (бирөөнү белгиле)?

Үй-бүлө жактырбоо		Тынч чогулуштарды укук коргоо органдары тарабынан чектөө, тыюу салуу жана таратуу	
Досторду жактырбоо		Иш берүүчү тарабынан тынчтык чогулуштарга катышууга тыюу салуу	
Кесиптештердин жактырбаганы		Тынч чогулуштарга соттор тарабынан чектөөлөр жана тыюу салуулар	
Коом тарабынан соттолуп калуудан коркушат		Уюшкан провокациялар жана үзгүлтүккө учуратуу, “анти-митингдер”	
Мага жана менин жакындарымга кылмышкерлер же расмий эмес жетекчилер тарабынан коркутуулар		Башка _____	

8. Сиздин оюңузча, жыйынды чагылдырган ЖМК өкүлдөрүнүн жана жыйынга катышпагандардын (байкоочулардын) коопсуздугу укук коргоо органдары тарабынан жетиштүү камсыздалганбы?

Ооба		Жок		Билбейм	
------	--	-----	--	---------	--

9. Сиздин оюңузча, жыйындар учурунда тартипти камсыздоого укук коргоо органдары жетиштүүбү?

Ооба		Жок		Билбейм	
------	--	-----	--	---------	--

10. Тынч чогулуштардын катышуучуларына укук коргоо органдары кандай мамиле кылышат?

урматтоо менен	
Нейтралдуу	
Агрессивдүү	
Башка	

11. Тынч чогулуштун орду, маршруту же датасы боюнча чектөөлөргө туш болдуңуз беле?

Ооба		Жок		Билбейм	
------	--	-----	--	---------	--

а. Ооба болсо, анда бийликтин негизги аргументтери эмнеде _____

12. Сиздин оюңузча тынч жыйындарды уюштурууда жана өткөрүүдө тыюу салынган (тыюу салынган) темалар барбы?

Ооба		Жок		Билбейм	
------	--	-----	--	---------	--

а. Ооба болсо, кайсы темалар тыюу салынганын көрсөтүңүз _____

1	Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын укуктары жана талаптары	10	Саясий коррупцияга каршы
2	Мигранттардын укуктары жана талаптары	11	Укук коргоо органдарындагы коррупцияга каршы
3	Улуттук азчылыктардын укуктары жана талаптары	12	Соттордогу коррупцияга каршы
4	Диний азчылыктардын укуктары жана талаптары	13	Жергиликтүү бийликтеги коррупцияга каршы
5	Сексуалдык азчылыктардын укуктары жана талаптары	14	Адепсиз бизнеске каршы
6	Феминисттик уюмдардын укуктары жана дооматтары	15	Кылмыштуу жана жарым криминалдык структураларга каршы
7	Гендердик уюмдардын укуктары жана талаптары	16	Кээ бир каада-салттарга каршы

8	Мусулмандардын укуктары жана талаптары	17	Эл аралык күн тартиби
9	ВИЧ инфекциясын жуктурган адамдардын укуктары жана талаптары	18	Башка

13. Сиздин оюңузча, тынч жыйындарда бийлик жана коомчулук тарабынан сынга алынбаган айрым темалар барбы?

Ооба	☐	Жок	☐	Билбейм	☐
------	--------------------------	-----	--------------------------	---------	--------------------------

а. Эгер ошондой болсо, кандай темалар, сиздин оюңузча, тыюу салынган эмес?

1	Азыркы бийликти колдоп	6	Диний азчылыктарга каршы
2	Азыркы чиновникти колдоп	7	Сексуалдык азчылыктарга каршы
3	Өкмөттүн демилгелерин колдоп	8	Кандайдыр бир дискриминацияга каршы
4	Таасирдүү кландарды колдоодо	9	Эркин маалымат каражаттарына каршы
5	Укук коргоочуларга жана бейөкмөт уюмдарга каршы	10	Башка

Жоопторуңуз үчүн чоң рахмат!

3-тиркеме

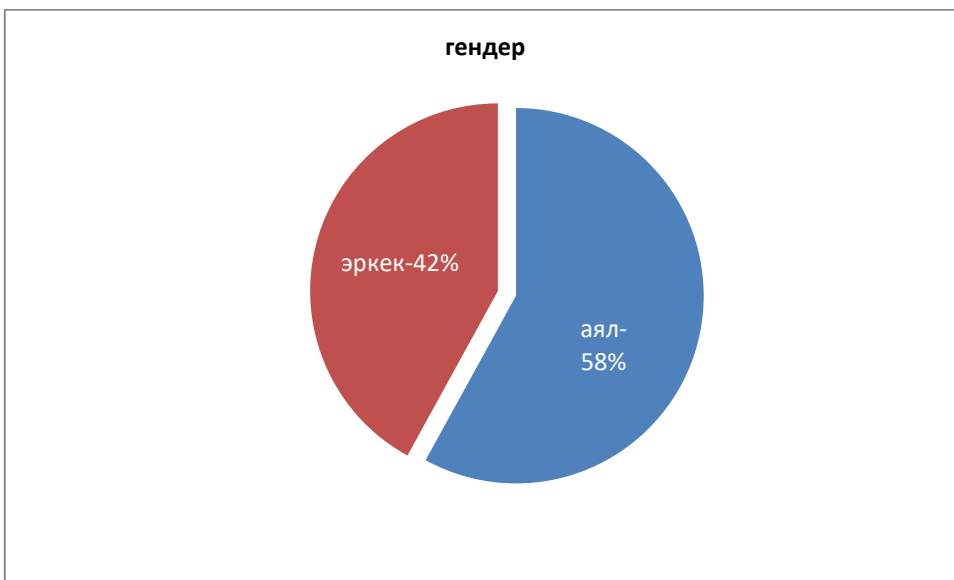
Респонденттин профили

Сурамжылоого 63 жарандык активист, бейөкмөт уюмдардын өкүлдөрү жана тынч жыйындарга катышуу тажрыйбасы бар укук коргоочулар катышкан.

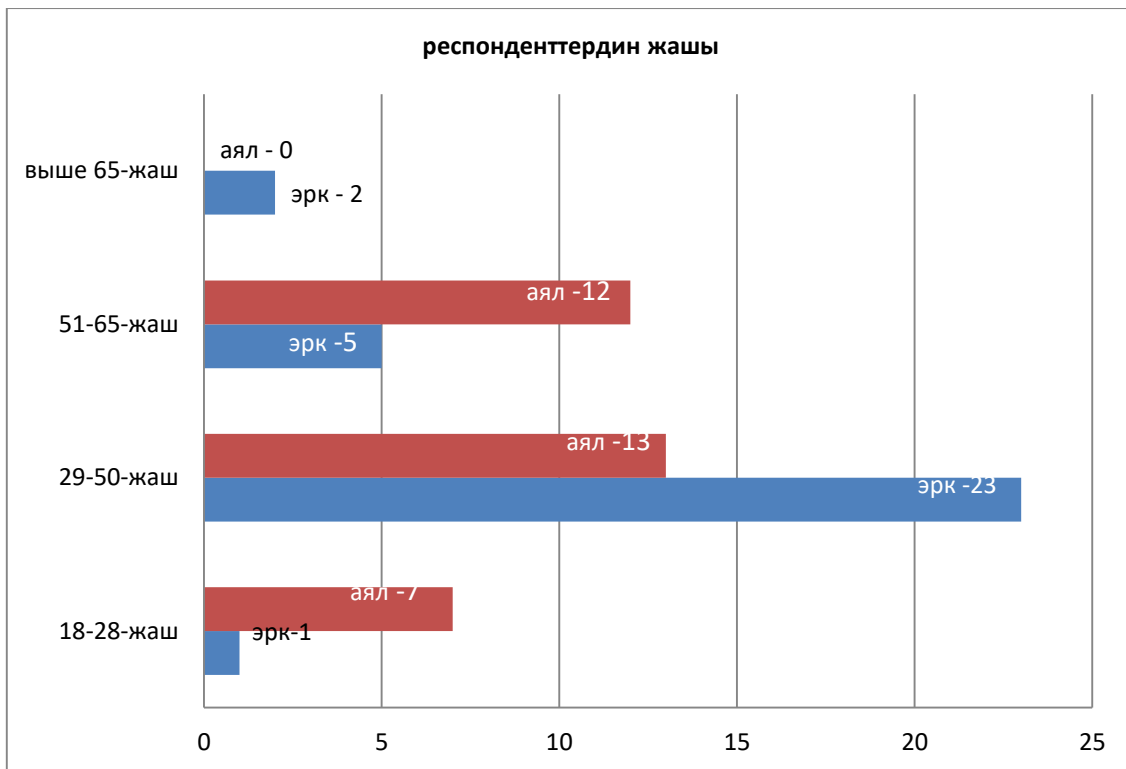
Респонденттердин аймактар боюнча бөлүштүрүлүшү

Респонденттердин жынысы

Респонденттердин жашы

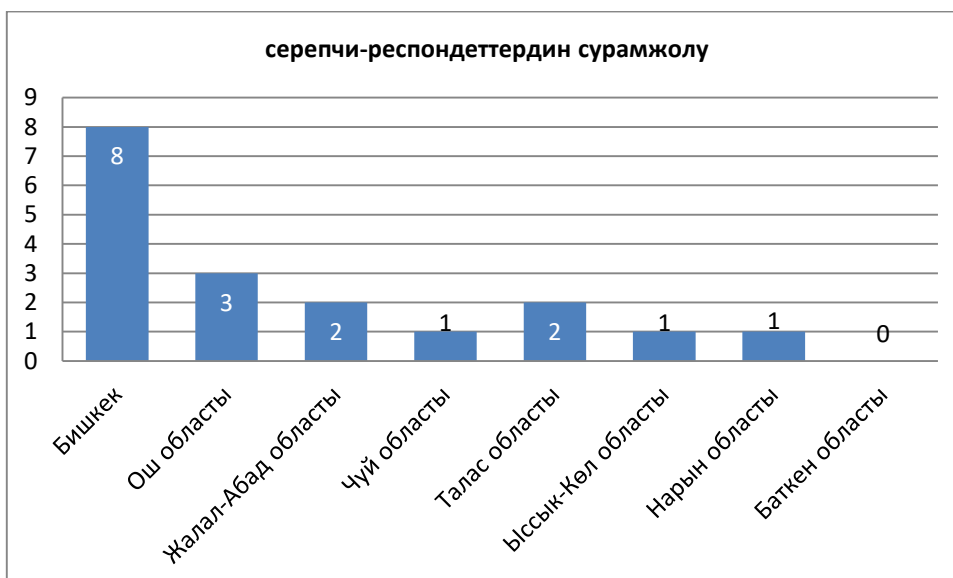

4-тиркеме

Эксперттин интервьюсу Респонденттин профили

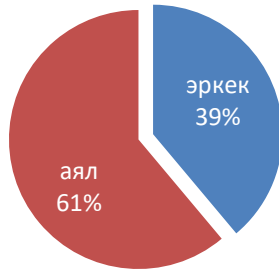
Эксперттик маекке тынч жыйындар тармагында иштеген 18 укук коргоочу, эксперт жана юристтер катышты.

Респонденттердин аймактар боюнча бөлүштүрүлүшү

Эксперттик интервью берген респонденттердин жынысы

Интервью алынган Гендер респонденттер

5-тиркеме

Мамлекеттик органдарга жасаган кайрылуунун жообу. КР Жогорку сотуна, КР Акыйкатчысына(Омбудсмени) жана КР ИИМ кайрылуу жасаганда КР ИИМ жооп берген жок.

